

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift,
tidigare språkrör för CCA i Sverige,

Nr. 12 Hösten 1993.

Redaktör, stilistisk bearbetare och ansvarig utgivare: Christian Lanciai

Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma.
Alla insändare behandlas respektfullt som medarbetare.

Lösnummerpris : 20 kr.

Årsprenumeration : 200 kr (även i Danmark och Norge; i Finland : 150 mk)

Lösnummerpris för tidigare nummer: 30 kr.

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen eller mer
på budgetbasis utan annonser i anspråkslös form.

Postgironummer : 621 39 94 - 4

Innehåll i detta nummer :

Det bästa med Fritänkaren (<i>insändare</i>)	2
Farliga avslöjanden (<i>svar på Tre Besvärliga Frågor</i>)	3
Olof Palme in memoriam (<i>reportage</i>)	6
Karusellen (med bl.a. Christer Pettersson)	7
Nytt från Skrot- och Strulbanken (<i>reportage</i>)	8
Den bosniska tragedin (<i>reportage</i>)	9
På behörigt avstånd (<i>av en okänd diktare</i>)	9
En saga i tiden - ett tankeexperiment (<i>Claes Lindgren</i>)	10
Astrologisk replik i musik	12
Mystiska tendenser hos W.S.Maugham och Nevil Shute	13
En proletärförfattare från Mexico (<i>B. Traven</i>)	14
Gotisk historia, avsnitt 16, <i>av John Bede</i>	15
Skräcködlor i farten - film	17
Pianot från Nya Zeeland (<i>film och musik</i>)	18
Fråga om Sibelius	18
Insändare från Iran (om bl.a. Zoroaster)	19
Johannes Westerberg om CCA	20
CCA:s dödsruna	20
<i>Rapport från Tibet (3) :</i>	21
Inlägg från Sekreteraren i Skolföreningen	21
Reseskildringen (7-9)	21
Om reinkarnation (<i>gammal klassiker;JBW</i>)	27

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till fjorton andra länder.

Upplaga : fortfarande minimal men obegränsad.

Totalkostnad för nr. 11: 555:50 kr. Efterfrågan har ökat 10% sedan nummer 10, och hittills har Fritänkaren gått precis jämnt ihop, vilket är ett gott resultat för en nystartad tidskrift efter de första 12 numren.

I nästa nummer bl.a. : Hem till Bach
Robert Graves och Lawrence Durrell

Nästa nummer beräknas utkomma 15-27 oktober på grund av resor här emellan.

Delvis med tanke på detta månadsuppehåll är detta nummer extra kryddat och belastat med vårt tyngsta material hittills, vilket dock lyckligtvis lär bli en engångsföreteelse.

Göteborg den 9.9.1993.

Det bästa med Fritänkaren (insändare)

Det bästa med Fritänkaren är din språkbehandling, Christian. Fritänkarens språk är klart och klingar friskt och vackert, och dess tankeföring är aktningsvärd genom sin näst intill exakta logik, vilket är gemensamt för alla dess artiklar vilka dess författare än är, (möjligen med undantag för John Bede och Owe Svahn). Därför är det inte att undra på att man har misstänkt en och samma författare ligga bakom samtliga artiklar. Det är nästan som att man i alla artiklar hör din klara finlandssvenska accent i ett sällsynt välartikulerat språk. Det vore intressant att närmare få klargjort hur mycket i artiklarna är original och hur mycket är bearbetningar. Det står helt klart att dina språkliga bearbetningar givit allt Fritänkarmaterial din personliga prägel, så att Fritänkaren lätt kan uppfattas som snarare personliga brev än som en tidskrift bland andra tidskrifter. Nackdelen med detta kan vara en viss svårighet att skaffa prenumeranter, då mottagarna ser en prenumerations-tidskrift som något annat än Fritänkarens intimiteter. Jag föreslår att ni bildar en förening - (Varför inte låta CCA bestå som förening för Fritänkarens upprätthållande?), så kan ni få föreningsbrevsprivilegier och mindre portoutgifter. Kommer ni upp över en upplaga av 1000 exemplar kan ni dessutom få marknadsbevis och ytterligare förmåner.

Men vad du än gör, så behåll språket och säkerställ det som Fritänkarens särskilda kännemärke, ty vad ni än skriver och gör er skyldiga till är detta ert största plus som överväger allt det som era bitska insändare må ha att invända emot. Tydligheten i ert språk är så klar att man önskar det nästan vore franska. Varför har du inte franska som andra språk i stället för det diffusa språket engelska, som bara lämpar sig för oredig poesi?

Ett annat intryck som Fritänkaren ger är av en sovjetisk underjordisk tidning som bara sprids genom stencilering - många sovjetkritiska romaner kom ut på det sättet på underjordisk väg. Fritänkarens typografiska standard är ungefär den samma. Vågar man hoppas på en förbättring?

med vänliga hälsningar, tacksam prenumerant.

Svar. Insändaren ställer många frågor. Vad är original, och vad är bearbetning? Svaret är varierande beroende på olika författare. John Bede måste normalt skäras ner, då framför allt hans hjältar i sina tal brer på för mycket. Owe Svahn skriver så snabbt och effektivt att han ofta utelämnar ord, som man då måste fylla i efteråt efter en del funderande över vad han menar. Westerberg arbetar så länge, omsorgsfullt och långsamt med sina texter att det blir väl tungt ibland, vilket man då får lätta upp

en aning. Doktor Sandys artiklar behöver inte bearbetas utan bara översättas, men hans meningar är i allmänhet så mångtydiga, att han förleder till missförstånd som måste utredas efteråt i omfattande kommentarer. Dessa är några av våra redigeringsproblem.

Fritänkarens möjlighet att portomässigt nå status av föreningsbrev försvåras av att alla våra medarbetare befinner sig utomlands varför vi inte har och inte kan skaffa några mötesprotokoll.

När vi nu avslutar det första dussinet av Fritänkaren måste vi tyvärr konstatera att det blir svårt att resa sig ur kategorin "sovjetisk underjordisk stencilstandard". Kostnaderna för tidningen och arbetet med dess framställning blev betydligt svårare än vad vi väntat oss. Den största svårigheten blev allt strul med apparater: tog inte papperet slut, så tog bläcket slut; om dessa två inte tog slut så fastnade papperet i apparaten; om detta inte hände så blev det fel i tryckordningen, så att vissa sidor fick fel baksida, och så vidare - det är ganska tålamodsprovande att trycka en tidning på villkoret att bara kunna trycka en sida åt gången. Ekonomin tvingar oss dess värre att fortsätta hålla denna ytterst primitiva standard.

Ett ord på vägen till våra gratisprenumeranter: några av er har meddelat att ni inte ämnar prenumerera, och detta är ett acceptabelt klart besked, men alla ni, som inte sagt att ni inte vill prenumerera tar vi för givet att är intresserade av att prenumerera, och därför fortsätter vi skicka tidningen till er i hopp om att ni någon gång erlägger en avgift. Så länge ni inte gör det riskerar ni att en gång bli utan Fritänkare.

Som P.S. må kungöras, att Den Anonyme Prenumeranten ännu inte hört av sig. (4.9)

Mest tacksam är Fritänkaren för alla gensvar med kommentarer, rättelser, insändare och andra reaktioner, även om de inte alltid är så positiva. Vi ryggar inte tillbaka för några problem, utan vår riktlinje är:

- 1) Total tankefrihet och yttrandefrihet,
- 2) Total uppriktighet när det gäller vår uppfattning om vad som är sanning, och
- 3) att aldrig bli svaret skyldig i en debatt vad den än må handla om.

Därmed vågar vi befatta oss med de Tre Besvärliga Frågorna.

Farliga avslöjanden

"Din eulogi om din far är inte hela sanningen. Alla vet att han hade en del att invända mot din karriär och att du inte alltid heller välsignade honom. Om du är ärlig berättar du hela sanningen och inte bara det som är tilltalande."

"Din feghet vad anbelangar den scientologiska frågan är förvånande när du annars är så frispråkig. Varför sätter du lock på en debatt som du själv har startat?"

"Hur kan man få mer information om CCA? Dess verksamhet låter minst lika intressant som Amnesty International."

Tre mera besvärliga frågor kunde knappast ha ställts. Emellertid ser jag ingen annan råd än att försöka besvara alla tre i ett stycke, för att få dem undanstökade en gång för alla.

För det första: scientologydebatten startades inte av mig utan av en insändare. Tydligtvis njuter vissa insändare av att plåga mig och andra med att envisas fortsätta denna olustiga debatt.

För det andra ber vi de läsare om ursäkt och överseende som har något emot denna debatt.

För det tredje finns det en gammal engelsk gyllene regel, när det gäller berättarkonst, som säger: *Never tell the truth!* Avslöja aldrig sanningen! Ingen behöver tro eller ta denna redogörelse på allvar om hon inte vill.

När jag 1967 gick ut nionde klassen i grundskolan och skulle börja i gymnasiet var Sverige som mest socialistiskt under Erlanders sista år med Olof Palme som säker kronprins. Jag upplevde socialismen i Sverige då som en utomordentligt försåtlig maktapparat som slingrade sina bläckfisktentakler längre och längre ut i samhället och eftersträvade att bland annat fuska bort historieundervisningen i skolan genom ren historieförfalskning i ensidigt socialistisk riktning. Min far var var allt annat än en socialist, men han såg inte hur långt socialismen redan hade gått i Sverige och hur dess skolsystem redan var fördärvat genom ren socialistisk missfärgning.

I april 1967 gjorde scientology entré i min familj som ett intressant alternativ till detta helt materialistiska socialistsamhälle (i vilket Mao Zedong och hans Kulturrevolution glorifierades som bäst). Scientology byggde delvis vidare på tibetansk buddhism, någonting som väldigt få visste något om i Sverige på den tiden. Nästan alla sökande ungdomar i Göteborg reste över till England sommaren '67 för att studera scientology, och även alla mina tre äldre syskon gjorde detta. Samtliga återkom med enbart positiva resultat att uppvisa.

Hösten '67 började jag i det Nya Gymnasiet i Sverige, där jag snart kunde konstatera, att all religions- och historieundervisning helt hade rationaliserats bort och endast förekom i nya socialistiskt anpassade former. Mot detta reagerade hela mitt väsen. Följaktligen fattade jag beslutet att avbryta en politiskt missriktad skolgång för att i stället söka en egen väg mot min målsättning att bli författare. Detta kunde min far aldrig förlåta mig eller komma över, emedan han aldrig förstod hur mycket skada Olof Palme redan då hade gjort åt Sveriges skolsystem. Han hade en olycklig benägenhet att alltid försvara makten för maktens egen skull mot allt ifrågasättande av den. Det är intressant att jämföra vår motsättning därvidlag mot hans egen konflikt med sin egen far.

Hans far (min farfar) Ferruccio Lanciai arbetade på den italienska legationen i Helsingfors och var alltså övertygad fascist (såsom de flesta italienare var det på 20-talet, då Mussolini faktiskt fick de italienska tågen att gå i tid.) Mot denna fascism reagerade hans enda barn och son instinktivt, och Aurelio var alltid uppkäftig mot sin far Ferruccio ända fram till andra världskriget. Sedan försonades de, och min far var lika gammal när hans far dog som jag var när min far dog.

Först efter Olof Palmes död 1986 och nya rön började spricka fram började min far gradvis bättre förstå mitt ställningstagande mot det socialistiska skolsystemet i Sverige 1967. Det var så dags efter nästan 20 år.

Till mitt program efter avbruten skolgång 1967 hörde även att närmare utforska, pröva och undersöka alternativet scientology. Även jag for över till England 1968 och tog därefter även en kurs i Dianetik i Göteborg. Resultatet blev tyvärr för min del negativt. För mig visade sig scientology som alternativ till socialismen vara ungefär som elden i jämförelse med stekpannan, och jag fick väldigt bråttom att 1969 dra ut alla mina intressen ur den för mig oacceptabla organisation som stod bakom en för övrigt intressant filosofi. Jag tog aldrig avstånd från filosofin, som hade sina värdefulla buddhistiska poänger, men fann att scientologys teknokrativering av den förstörde den. Därmed stod jag inte längre bara i konflikt med min far utan även med min mor och mina syskon, som alla var scientologer och tills vidare förblev det.

Därmed var även det enda alternativ som fanns för mig till det socialistiska samhället utforskat som en synnerligen oanvändbar återvändsgränd.

Min far förstod ingenting av detta utan förvärrade saken med att försöka tvinga mig till förvärvsarbete med att dra in allt underhåll utom mat fastän jag inte ens var myndig. Mot ett sådant tvång reagerade jag med att lära mig leva utan pengar. Jag hade redan inlett min verksamhet som musiker och arbetade fortfarande mot att bli författare och hade ingen tid över för materialistiskt förvärvsarbete. Hans försök att tvinga mig till ekonomisk egoism hade bara motsatsen till resultat. Emellertid var jag inte heller nöjd med ett liv av bara litteratur och musik. Det fanns även ett inre krav hos mig att jag gjorde rätt för mig i samhället och nytta för omvärlden, och detta krav hade bara mött stängda dörrar i det svenska socialistiska samhällets lögnetablissemang och i det alternativ jag hade försökt mig på. Mot denna instängdhet i ett hörn reagerade jag med att i största hemlighet börja överväga självmord. Mitt självständiga liv hade fått den sämsta tänkbara start, mina tre viktigaste ungdomsår hade förspillts på enbart desillusioner, och jag trodde på möjligheten av en ny bättre start i ett nytt bättre liv. Jag anser ännu idag att det är lika dumt att utesluta möjligheten av att det här med själavandring fungerar som att förneka möjligheten att Gud existerar. Båda tankarna hör till mänsklighetens äldsta och konstruktivt mest betydelsefulla idéer. Efter ett helt års noggrant övervägande kom jag fram till att i alla fall försöka göra något av ett i förväg ruinerat liv. Ett halvår senare var jag räddad i och med att jag fick kontakt med en estnisk flykting som fick förtroende för min finlandssvenskhet och introducerade mig i CCA (som då hette FA). Jag anförtroddes ett ansvar som förpliktade, och därmed var mitt liv räddat. Detta hände strax innan jag blev myndig. (Ansvaret i CCA var sedan mycket svårt att leva upp till, men det framstod allt klarare med åren som mitt livs största utmaning, som jag inte visste att skulle lyckas förrän våren 1986 efter Palmemordet, Libyenattacken och Tjernobylikatastrofen.) Men min ungdom var förspild, jag hade aldrig fått ha någon, och jag hade kommit direkt in i gubbåldern rent mentalitetsmässigt. Den förlorade ungdomen har jag aldrig fått tillbaka. Således har jag absolut ingenting att tacka scientology, dess grundare eller Olof Palme för.

Det finns ingen tryckt information om CCA. Intressenter kan inte anmäla sig och vänta sig bli anställda då ingen är anställd i CCA och då alla krafter handplockas. Dess arbete är uteslutande ideellt - det finns ingen finansavdelning och ingen byråkrati. Närmast kommer väl denna stiftelse i släktskap till Greenpeace, då CCA på samma sätt som Greenpeace koncentrerar sig på kupper och effektiva stötar mot hjärtat av oegentligheter. Den stora skillnaden mellan de båda sammanslutningarna är att Greenpeace älskar publicitet och eftersträvar den och har blivit världskända genom den, medan A och O för CCA är absolut sekretess - den arbetar bara "under jorden". Så fort den riskerar att väcka alltför stor uppmärksamhet försvinner den spårlöst och byter den namn och system - för att kunna fortsätta. Då dess verksamhet helt och hållet är beroende av total sekretess existerar heller inga dokument om den - Fritänkaren är väl ett av de ytterst få. Medan Greenpeace, Amnesty International, Röda Korset, Rädda Barnen, World Wildlife Fund och alla sådana rörelser satsar enormt på massinformation gör CCA motsatsen - det gäller att bara informera de rätta personerna. Rent tekniskt kan man kalla en stor del av dess verksamhet för rent spioneri, men det är inte i destruktiva eller politiska syften utan bara för att samla information och sprida den i rätta kanaler. En CCA-medarbetare vet, att om han exempelvis blir skjuten av kurder i Kurdistan av misstag eller avrättas av kineser i Tibet som sedan utplånar alla spår och särskilt liket, så kan CCA bara göra en enda sak: tiga. "Vänta dig ingen tacksamhet, och riskera aldrig att få någon heller" är en av dess grundregler, vilket innebär, att CCA aldrig kommer att kunna gå till historien, då den officiellt, politiskt och juridiskt inte existerar.

Ingen uppmuntras därför att bli medlem. Snarare förhåller det sig tvärtom: om någon visar sitt intresse för CCA är det ett tecken på att han inte är kvalificerad.

Må detta vara en vag kikarglimt av toppen på isberget. Mera får vi kanske aldrig avslöja.

Det kändes särskilt svårt att inte få kunna avslöja något av denna verksamhet för min far. Jag visste att det skulle intressera honom och i viss mån kanske återupprätta mig inför honom, men jag fick ingenting säga. Det är kuriöst, att jag kom in ungefär samtidigt som Greenpeace inledde sin verksamhet genom aktionen utanför Alaska hösten 1971, och Greenpeace har för mig alltid framstått som en parallellföreteelse och "broder". Det var också i och med att jag kom in som jag egentligen började upptäcka min far. Tidigare hade jag alltid hållit mig till min mor och mest älskat henne, men efter augusti '71 började jag känna att jag alltid försummat min far och "blundat" för honom. Min tillgivenhet för honom var därefter alltid total och obruten, och därför blev det desto svårare att inte få berätta allt för honom. Nu kan en del försiktigt avslöjas när det kalla kriget är över, men så länge det pågick var det otänkbart. Detta är en ironisk och i viss mån litterär tragedi: de bästa historierna kan inte berättas.

Därmed har Fritänkaren lyckats avslöja allt och ingenting.

"Livets allvar erbjuder varje intellekt ett val mellan sanning och ro. Man må välja någondera, ty man får aldrig båda två." - *Ralph Waldo Emerson*.

Olof Palme in memoriam

(ett dokument från december 1991)

Några månader innan Olof Palme dog hävdade han med bestämdhet, att man i Sverige åtminstone inte "sysslade med någon antisovjetisk verksamhet". Samma dag han dog hävdade han lika spiksäkert, att det inte förekom någon korrupcion i Sverige. Han sade samma dag även i en intervju något osäkrare: "Där ute vet ingen vad som händer." I dessa tre uttalanden visste han bara vad han talade om i det tredje fallet. Däremot visste alla andra vad som höll på att hända utom han, och om han hade vetat det hade han haft all anledning att förneka all kunskap om det.

Ur ett anonymt dokument:

"Fram till 1986 var jag engagerad i oavbruten och outtröttlig antisovjetisk verksamhet hur hopplöst läget än var från början. 1986 blev jag lika förvånad över att allting äntligen tycktes börja lossna som Lenin var 1917 över att tsarväldet gick under. Mordet på Palme var det första klara tecknet. Han var Sovjets främsta agent och hjälpare i väst. 1985 började han vackla och smått förstå att Sovjet höll på att förlora (i det kalla kriget), han försökte då ganska patetiskt och dödfött att byta spår, och då övergav Sovjet honom, och han förlorade sitt främsta beskydd. Så länge han var statsminister i Sverige, (ja, i själva verket redan från mitten av 60-talet,) var han den främsta initiativtagaren till all bekämpning av antisovjetism i Sverige, och detta lyckades han sämst med.

När Reagan anföll Libyen i april var detta den klara manifestationen av att USA fått ett oomkullrunkeligt övertag i det kalla kriget. Men det var ett dumt övertramp från Reagans sida, och det förstörde hans karriär. Det var en triumf för vår verksamhet att Reagan blev president, även om det samtidigt var ett oerhört risktagande, men efter Libyenklavertrampet var det bara att skrota honom. Det var sedan bara att långsamt avslöja Reagans långa genomruttna väg mot makten så utdraget som möjligt, och därför var det lämpligt att börja med Iran-Contras-affären.

Vår antisovjetiska verksamhet efter 1986 gick mest ut på att med alla medel hålla Gorbatsjov kvar vid makten så länge det gick. Efter augusti i år (1991) behövdes inte ens de ansträngningarna längre."-----

Författaren vägrar att avslöja sina källor till dessa fantastiska påståenden, som tycks mynna ut i förklaringen att Olof Palme mördades för att Sovjet upphörde att beskydda honom mot sådana som ville åt honom. Det enda författaren kan avslöja är, att han varken haft kontakter med Säpo, CIA, Katolska Kyrkan eller Israel. Driver han med oss, eller kan det verkligen ligga någonting i vad han säger?

I Sovjetunionen och tredje världen var Olof Palme oerhört högt uppburen, och han åtnjöt en respekt inom FN som ingen annan svensk åtnjutit före honom utom Dag Hammarskjöld. Emellertid är det ju även ett faktum, att han öppet tog parti för Nordvietnam mot USA, vilket kostade Sverige tjugo år av försämrade relationer med USA; han kallade Castros Cuba för en demokrati, och som skolminister såg han till att det svenska skolsystemet i stort sett skrotades totalt märkligt nog med USA:s misslyckade skolreformer som förebild, så att man nästan kan misstänka honom för att avsiktligt ha velat ödelägga Europas högst utvecklade utbildningsstandard med att efterbilda amerikanska skolreformer utan att ta lärdom av dessas misstag. Hans egen personliga ateistiska vänstervridning, som med honom som statsminister innebar hela Sveriges kulturella vänstervridning (med Artur Lundkvist, den svenska förespråkaren för "grupp-sex", dödsfienden till Graham Greene, som lämplig femtekolonnare i Svenska Akademin,) är dock ett ovedersägligt faktum.

Karusellen

Det kanske mest anmärkningsvärda kapitlet i mordutredningen är väl polisens häpnadsväckande brist på agerande. En god vän till mig vistades i kvarteren omkring Sveavägen-Tunnelgatan i Stockholm den 28 februari 1986 efter klockan tio på kvällen när Olof Palme sköts och fäste sig vid att det då förekom märkvärdigt mycket poliser i området som inte verkade ha något att göra. Dagen efter fick han höra att Olof Palme hade mördats just då och just där. Den kanske mest anmärkningsvärda episoden i detta misstänkta kapitel är väl polisens uttömmande av krafter och resurser under årtal på det s.k. PKK-spåret medan just PKK, de kurdiska frihetskämparna, om några saknade motiv för mordet, då ju Palme var av den officiellt uttalade åsikten att kurderna borde få en egen självständig stat. Olof Palme var kanske kurdernas bäste vän i världen.

En annan episod: polisen förhörde en man i Stockholm om Palmemordet och frågade honom om han visste vem som hade gjort det. Han var känd av polisen för att ha vittgående underjordiska kontakter. "Ja," sade mannen helt lugnt, "det var jag som gjorde det." Polisen lämnade honom och tog aldrig kontakt med honom igen.

Polisens underliga passivitet och synbara mörkläggning av hela målet måste ge grund för misstanke om brott, och det s.k. "polisspåret" har aldrig upphört att bli mera misstänkt.

Av de två som häktats för mordet tilldrar sig Christer Pettersson den största uppmärksamheten. Han saknade motiv för mordet, "jag har fått socialbidrag i 20 år. Varför skulle jag då ha velat mörda Olof Palme?" - men fru Palme har aldrig tagit tillbaka sitt vittnesmål, och hon om någon såg mördaren i ansiktet. Skulle då en man ha kunnat mörda Olof Palme utan motiv? Svaret är ja, om mannen är en sådan som Christer Pettersson.

Han är fullständigt karaktärslös och oberäknelig. Han är just en sådan totalt nyckfull person som på ett ögonblicks ingivelse skulle kunna ställa till med ett herostratiskt illdåd bara för sensationens skull. Dessutom älskar han att spela teater,

och rollen av att vara Olof Palmes mördare och komma undan med det vore en önskedröm för en sådan som Christer Pettersson och skulle kunna bli hans livs roll och mening. Emellertid kan han inte bindas vid mordet, det finns inget motiv, och även om han på sin dödsbädd skulle avslöja att han faktiskt gjorde det så skulle han knappast bli tagen på allvar.

Så har vi de internationella teorierna. KGB och CIA har anklagat varandra för mordet, och KGB har framlagt teorin att mördaren var programmerad och hjärntvättad, så att han inte själv skulle vara medveten om mordet eller komma ihåg det efteråt. Varken KGB eller CIA hade dock tillräckliga motiv, då Olof Palme flirtade med båda. I Sverige har anklagelser riktats mot landsflyktiga intellektualister utomlands som där ägnade sig åt att hata Palme och skriva böcker mot honom, men dessa (med Lars Gustafsson i spetsen) önskade inte livet ur Palme. Efteråt har de till och med medgivit att de saknat honom, då de plötsligt "inte längre hade någon att hata eller skylla Sveriges olyckor på". Mera skyldiga till syndiga önsketankar var väl i så fall olika frikyrkofalanger, som lokalt vågade jubla när statsministern blivit mördad. På en ö utanför Bohuslän uttryckte två pingstvännen den förhoppningen att Palme skulle skjutas. En vecka senare var han skjuten, och när de två heliga pingstvännerna träffades igen nickade de i förnöjt samförstånd och sade: "Det gick som vi hoppades."

Det största motivet för att undanröja Olof Palme hade dock Sydafrika. Inget land i världen utmanade han och retade han så mycket, och han upphörde aldrig att provocera apartheidförespråkarna. Inget land i världen har heller en högre våldstatistik. Där om någonstans kunde man lätt ha funnit både motiv för mordet och villiga mördarkandidater. Även mordets tekniska utseende tyder på ovanligt grova tag och samvetslöshet hos mördaren: med en sådan kula dödar man elefanter. Den slet sönder allt i statsministerns inre så att ingenting skulle kunna opereras, och det var tydligt avsikten.

Tyvärr var mordet såpass skändligt att den som gjorde det knappast någonsin kommer att bekänna det ens på dödsbädden när han nu en gång genom den svenska polisens slapphet från början kom undan med det.

Nytt från Skrot- och Strulbanken

I nummer 9 skvallrade vi om hur banken hade förspillt inte bara sina kunders kapital och förtroenden utan även hela landets ekonomiska trovärdighet. Vi kom in i denna härva emedan en god vän rekommenderat oss att öppna ett balanskonto. "Därigenom får man automatiskt kredit på fem gånger det medelbelopp som man gör av med under varje månad." Åtminstone hade *han* fått den krediten genast.

Med våra insättningar på 5000 om månaden skulle vår kredit ha varit 25,000. Den refuserades oss kategoriskt i maj, när vi behövde kredit för Tibetresan. "Kom igen efter sommaren," hette det. "Då vet vi om dina insättningar på 5000 varje månad har fungerat eller inte."

Vi återkom efter sommaren, och våra insättningar på 5000 varje månad hade fungerat tillfredsställande, och banken var nöjd därmed. Dessutom hade våra utgifter varje månad konsekvent understigit dessa 5000. Ändå fick vi ingen kredit och inte ens på 10,000 kronor. "Ingenting har ju hänt. Du har ju inte ens satt in mer än dessa 5000 varje månad." Det var ju inte heller meningen att det skulle sättas in mer. Banken menar tydligen att en kredit på 10,000 endast kan beviljas om man sätter in mer än 10,000 på banken. Men sätter man in så mycket behöver man ju ingen kredit. Det hela är löjligt.

Och hur kan en bank, som inte har förtroende för en kund som uppfyller sina åligganden och sina villkor av ett avtal, vänta sig att kunden skall ha något förtroende kvar för en sådan bank?

Tyvärr verkar det som att det svenska initiativet hade gått förlorat - genom oljekrisen '74, devalveringen '82, Palmemordet '86 och devalveringen '92 med en därefter kroniskt flytande och därmed sjunkande krona.

Men vart har det höga moraliska svenska initiativet då tagit vägen i stället? Man finner det heller inte på kontinenten, där EG:s ekonomiska samarbete spruckit och även Frankrike fått en valutakris under sommaren medan Tyskland vidmakthåller höga räntor och har ständigt dyrare problem med Östtyskland. Knappast finns detta initiativ heller inom EG. Kanske man får söka det i undangömda och bortglömda hörn bortom EG, som i det EG-motståndskraftiga Schweiz, Liechtenstein och det vacklande men ännu inte fallna Österrike?

Den bosniska tragedin

Den förvärras oavbrutet. Amerika och Europa diskuterar att ingripa och att gå bröstgänges till väga mot Serbien, och ibland hotas det till och med sådant, men det blir aldrig mer än lösa hot, och serberna bara skrattar ut dem och fortsätter genomföra etniska utrensningar i Bosnien mot målet att serbifiera hela Bosnien och utplåna Bosnien som fri nation. Vid ett tillfälle besvarade psykiatrikern Karadzic, Bosnienserbernas ledare, USA:s och EG:s hot om bestraffning av Serbien med att själv hota bomba Österrike och Tyskland med atombomber, som om Karadzic hade sådana i kavajärmen. Hotet togs på största allvar, och EG:s fredsmäklare David Owen skyndade sig att förklara att hotet om ingripanden bara hade varit en bluff. Karadzic skrattade och lät sina serber fortsätta förtrycka och utrensa bland bosnierna.

Det att så många bosnier råkar vara muslimer tycks för många innebära ett urskuldande för deras utrotning och ett rättfärdigande av serbernas krig. Det tragiska är att bosnierna inte är muslimer. Islam är deras officiella religion, men de praktiserar den knappast, de är nästan helt liberala och sekulariserade, och när de hamnar som flyktingar i ett muslimskt land känner de sig inte alls hemma i detta lands mer genomförda form av islam. Bosnierna är ett folk och en nation som Serbien ägnar sig åt överlagd utrotning av medan världen ser på och bara "för samtal" medan serberna bara utnyttjar denna tid till att fortsätta den systematiska operationen "Bosniens utrotning".

De mest tragiska och vittgående följderna av detta kan tyvärr bli en ytterligare grogrund för den islamska terrorfundamentalismen. Bosnier, som aldrig var religiöst intresserade, utbildas och tvingas av övergreppen till att bli fanatiska muslimer som inte skyr några medel för sin hämnd, samtidigt som fundamentalismen i alla muslimska länder väcks och stimuleras i sin fanatism av Bosniens martyrium.

Serbien kan därmed utan att vilja det själva göra sig skyldiga till ett elände utan ände, om de inte redan har gjort det.

På behörigt avstånd

(till en okänd dam av en okänd diktare)

Förlåt att jag tänker på dig.
Jag har aldrig trott på någon kärlek och lycka för egen del,
sådana ting är en överklig lyx och en orealistisk förryckthet;
jag tror blott på arbete, har bara arbetat, anser att ingenting börjar om inte med arbete,

och ändå har allt det här astronomiska arbetet inte lett någonstans
på tjugofem år av kroniska överansträngningar.
Sunda förnuftet upprepar ändå att man aldrig kan få någon lycka
om man ej förtjänat den genom sitt arbete.
Hur kan man tjäna ihop till sin lycka då,
om man ej ens lyckas tjäna ihop litet pengar?
Mitt yrke gav mig aldrig pengar, och därför har jag aldrig heller trott
på någon lycka och allra minst på någon kärlek för egen del.
Men det är ljuvligt att tänka på dig, - och förlåt att jag gör det.
Det lindrar den gråa fientliga verklighet
som man har kämpat emot hela livet
och det utan något som helst resultat,
utom det att den alltid är kvar.
Må min lindring av tankarna på dig ej störa dig
eller på något sätt komma för nära.
De svävar blott ömt på behörigt, respektfullt, oåtkomligt avstånd
och kommer ej närmare än goda drömmar
som skingras totalt när man önskar betrakta dem närmare.

(Denna dikt är inte av Claes Lindgren.
Däremot följer här ett intressant tankeexperiment av just sagde Claes Lindgren:)

En saga i tiden

- ett farligt tankeexperiment av Claes Lindgren.

Det var en gång ett land vars medborgare levde i fred och välstånd. Vid midnatt en kväll i oktober fick dessa ungefär 8 miljoner människor allihop samtidigt en underlig idé. Det var alla utan undantag, gamla och unga, rika och fattiga, svenskar och invandrare. Denna konstiga idé gick ut på att aldrig mera köpa någon onödig eller skadlig produkt utan endast sådant som var nyttigt. Utan förvarning dök denna idé upp samtidigt hos alla i den svenska folksjälens. Resultatet av denna tankerevolution skulle snart visa sig. Nästa dag verkade allt att vara som vanligt. Folk gick till sina arbeten och stämplade in. Så skedde även på Estrella, en chipsfabrik i Angered. Där tillverkades snacks i alla former och färger, en således både fettbildande och onödig produkt, vilket gav sysselsättning åt en mängd anställda. Maskinerna bullrade, oljan och kryddorna doftade, och chipspåsarna fylldes med sitt knapriga, goda och kaloririka innehåll. Kort sagt, allt verkade vara som det skulle, och Estrellas ägare såg fram mot goda förtjänster som vanligt. Då kom den första signalen att allt inte stod rätt till längre. I butiksledet, varifrån man regelbundet tog emot nya beställningar, blev det plötsligt tvärstopp. Vid en närmare undersökning visade det sig att ingen enda människa köpte sina sedvanliga chips eller ostbågar till helgens TV-kvällar. Inte ens de minsta och billigaste påsarna gick åt. Butiksägarna slet sina hår, såvida de inte hade flint. Och detta var bara början. En störtflod av liknande larmrapporter strömmade in från livsmedelshallar, ICA-butiker, bensinmackar och videouthyrare: inga nya order - noll efterfrågan på chips - tvärstopp. På Estrella uppstod panik. Det fanns bara en sak att göra. Man införde permitteringar. Om detta fortsatte var Estrella snart i konkurs.

Låt oss nu för en stund lämna Estrella åt sitt öde och fokusera vårt intresse på en annan vital industrisektor: tobaksindustrin. Även här fick svenska folkets sunda idéer ett stort genomslag. I ett slag föll efterfrågan på tobak till noll. Piptobak, pipor, cigaretter, cigarrer, tändare och snus - inget av detta fann någon köpare längre.

Landets alla tobaksaffärer hotades av konkurs. De anställda hotades av uppsägning. Statens inkomster från tobaksskatten minskade drastiskt i takt med att konsumtionen föll. Detta i sin tur vållade finansministern stora bekymmer. Men visst blev det också vissa positiva effekter. Cancerfrekvensen sjönk. Luften gick åter att andas. Inga fimpar luktade pyton längre. Sopberget minskade på grund av alla tobakspaket som *inte* slängdes. Men de som tillverkade dessa drabbades hårt. Det var alltså både plus och minus, men mest minus faktiskt, för det är en väldig massa människor som lever på denna dödliga produkt. Och allt detta hände för att folket plötsligt ville leva ett sunt liv - en katastrofal sundhet.

Ännu en samhällssektor drabbades av renlevnadshysterin. Svenska folket vaknade upp som helnykterister - *utan* stängning av Systembolaget, skattehöjningar eller utspel av Socialstyrelsen. Kort sagt: konsumtionen och produktionen av sprit, vin och öl upphörde om än med en viss fördröjning. Detta fick vissa egendomliga konsekvenser. Landets nykterhetsivrare, som med ens såg sina ideal förverkligade, blev inte alls glada. Nu hade de ju mist sitt eget existensberättigande. Mot vilka skulle de nu rikta sina pekpinar? Ett kärt debattämne försvann från massmedias intresse, vilket då i stället fokuserades på den plötsligt uppkomna nykterhetens skadliga verkningar. Systembolagen hotades av nedläggningar, och de som jobbade där gick i oro. Våldsbrott och andra kriminella aktiviteter sjönk undan för undan till ett minimum, vilket gjorde poliser, socialassistenter, domare, åklagare, läkare m.fl. oroliga för sina jobb. Ett rejält och ihållande superi är ju som bekant en av orsakerna till deras existens. Alkoholisterna mådde inte heller så bra av sin påtvungna nykterhet, och många rent av dog av den. Men det fanns även en trevlig sida av det hela. Trafikolyckorna minskade. Sjukhusens akutintag fick mindre att göra. Men säg det goda som inte har något ont med sig. Massor av sjuksköterskor, läkare och ambulansförare varslades om uppsägning på grund av sviktande orderingång, d.v.s. patienter. Folkets hälsa däremot förbättrades påtagligt. Till sin häpnad upptäckte man att det fanns ett liv bortom halvpannor och ölburkar.

Reklambranschen drabbades i sin tur. Hur mycket man än annonserade i tidningar och TV var det ingen som mera köpte dessa dumma och onödiga produkter. Därför chockhöjde landets tidningar sina lösnummer till 20 kronor, med den påföljd att ingen köpte sådana mer. Grafiker och andra som sysslade med tidningsproduktion bävade.

Videobutikernas kunder uteblev över en natt. Ingen människa hyrde längre några filmer. Ingen såg på TV. Ingen gick på bio. Hela filmbranschen var i kris. Men ute i förorterna började folk att tala med varandra i stället. Grannar bjöd in varandra på kaffe. Svenskar upptäckte att invandrare kunde vara riktigt trevliga. Tänk att det fanns kineser i våningen under! Kort sagt: man upptäckte att det var kul att bara umgås med andra människor och lära känna dem lite.

Folk började ta långa promenader. Alla mådde bra och trivdes. Den sunda livsstilen började anta en epidemisk karaktär. Sverige var på väg att bli en nation av spritfria, rökfria, chipsfria och TV-fria hurtbullar. Men detta skulle straffa sig i längden, ty utan onödig konsumtion stannar landet. Arbetslösheten blev enorm. I detta prekära läge samlades regering och opposition till ett krismöte. Man gick ut i massmedia och vädjade till folket att åter börja suppa, röka, äta chips och annat godis, se TV och video och göra allt annat som var skadligt eller giftigt och som folk klarat sig utan i flera veckor. Och se! Den kollektiva sundhetsknäpp som vilat över folket försvann lika fort som den uppkommit. Solidariska som vi är började vi göra allt som är fördummande, giftigt och meningslöst i en ännu större utsträckning än förut. Krisen var över.

- Claes Lindgren.

Astrologisk replik i musik

En psykolog ifrågasatte i förra numret vissa astrologers sätt att resonera och arbeta och säkert med all rätt. Få mysticismer har så mycket nonsens och charlataneri att uppvisa som astrologin, och det behöver man bara slå upp en veckotidning eller dagstidning för att omedelbart få prov på. Även den mesta litteratur på området utgöres av ren spekulationsrappakalja som verkar enkom skriven för att dårar skall gå på det.

Emellertid vill vi i denna replik även påvisa att det finns material i astrologin som det kan vara värt att sovrå fram.

Det finns många gemensamheter mellan astrologi och musik. Båda är matematiskt precisionskrävande, och båda sysslar med harmonier respektive disharmonier. Den egentliga astrologin sysselsätter sig endast med den mänskliga karaktären och dess förutsättningar och utvecklingsmöjligheter. Ett horoskop kan beskrivas som en exakt geometrisk karta över det mänskliga psyket hos en individ. Svårigheten ligger, liksom i all annan kartläsning, att tolka denna karta och dess innebörd. Som grundhjälpmedel har man de tolv tecknen eller stjärnbilderna i Zodiaken, djurkretsen, och de karaktärsegenskaper dessa tolv tecken av tradition och hävd anses förläna. Låt oss ta en titt på dessa tolv tecken och koppla dem samman med musiken och se om de eventuellt skulle rimma med varandra.

I nummer 9 och 11 av denna tidskrift har vi bland musiker ägnat oss åt Beethoven och Sibelius, som båda var födda i Skyttens tecken. Detta tecken, som symboliseras av en kentaur som spänner en båge mot skyn, står för frihet och självständighet, höga strävanden och ideal och en envis obändighet. Utom Beethoven och Sibelius var även kompositörer som Berlioz, den mest extreme av romantikerna, "Friskyttens" kompositör Carl Maria von Weber, bland svenskar den extremt personlige Ture Rangström och bland operakompositörer - vem om inte tonsättaren av friheten i "La Bohème", "Tosca", "Madame Butterfly" och "Flickan från Vilda Västern", nämligen Puccini?

Vattumannen brukar också framhållas som ett tecken med stor idealism och altruism men även med en stor portion sanningskärlek, äkthet och ärlighet. Är det en slump att just musikhistoriens tre största underbarn - Mozart, Schubert och Mendelssohn - alla tre var Vattumän?

Ett annat lufttecken är Tvillingarna, som ofta associeras med notorisk fåfänga, överdådiga överdrifter, egoistisk hänsynslöshet och egenkärlek. Musikhistoriens mesta Tvillingar är väl Richard Wagner, Igor Stravinskij och Richard Strauss - han med "*Ein Heldenleben*".

I kontrast mot detta står Jungfruns blygsamhet och anspråkslöshet. De två främsta heter Anton Bruckner och Antonin Dvorak, två små ödmjuka människor med ofta jungfruligt pedantisk musik.

Skorpionen anses vara sinnlighetens tecken nummer ett. Utom Georges Bizet - han med "Carmen", och den störste, mest väloljade och mest svängige valskungen Johann Strauss den yngre, var även den demoniske Paganini skorpion.

I kontrast mot dessa står Oxens lugna tecken med självklar stabilitet som en fast klippa och trygg borg för andra i tillvaron. Två Oxar - Brahms och Tjajkovskij - var födda på samma dag och både förstod och beundrade varandra. Bland sina samtida - Brahms i Wagnerkriget och Tjajkovskij mot "de fems" anstormningar - framstod dessa båda musikaliskt som orubbliga stöttepelare till försvar för traditionella värderingar.

Däremot är Kräftorna och Stenbockarna relativt få i musiken. Det finns dock en mycket typisk Kräfta - inåtvänd, disharmonisk, hårt knuten med djupa komplex och hårt skal utåt - Gustav Mahler. Flera Stenbockar dog mycket unga i en fientlig omvärld som de ej förmådde besegra - Pergolesi och Skrjabin bland andra.

Ej heller finner man särskilt många Vågar - jämviktens och den perfekta harmonins tecken, men två var ovanligt seglivade och pålitliga - Verdi och Ralph Vaughan Williams.

Väduren är den yttersta envishetens tecken, nyskapande och initiativrik men även ganska originell och tacksam att karikera. Fader Bach och fader Haydn var väl musikhistoriens mest respekterade gamla perukstockar.

Fiskarna är det mesta vattentecknet. De simmar i stim eller vältrar sig som valar. Är det en slump att Chopins musik ofta betecknades "som vatten"? Är det en slump att Smetana så väl kunde skildra flodens väg i "Moldau"? Är det en slump att just Händel kom att skriva "Water Music"? Finns det någon vattnigare kompositör än Maurice Ravel? Vem har skildrat oceanen mer majestätiskt än Rimskij-Korsakov i "Sheheradzade"? Är det en slump att Fisken Musorgskij dränkte sig själv i alkohol? Alla dessa var Fiskar, och inget tecken har så många framstående kompositörer att uppvisa.

Detta var ett litet axplock bland musiker sedda mot astrologisk bakgrund. Under renässansen var astrologin en vetenskap som alla lärda humanister måste studera lika ingående som musik, matematik och geometri. Onekligen bidrar astrologin med en extra dimension i livet som knappast kan ersättas med någon annan, och om man bryr sig om att dyka ner under den falska lekande ytan av charlataners spekulationer och geschäft kan man hitta nog så många nya världar och djup att utforska utan att någonsin kunna gå till botten med denna ocean av kanske inte enbart tillfälligheter.

Mystiska tendenser hos Somerset Maugham och Nevil Shute

Dessa tendenser består i ett intensivt intresse för Asiens mera exotiska religioner och då främst buddhismen. Hos Somerset Maugham mognar detta intresse först med åren. Från början står han som läkare helt på realistisk bas och intresserar sig inte alls för något själsligt utöver personligheten, men genom sina resor främst i Kina upptäcker han att det finns ett större själsligt universum än bara den mänskliga personlighetens. Hans asiatiska berättelser färgas allt mer av ett uppgående i en annan och mer intensiv och fascinerande värld än den krassa materialismens karaktärslöshet i London och Paris bland misslyckade lodisar som Philip Carey i "Människans slaveri", som all sin goda smak och utbildning till trots faller för en vulgär servitris, vilket blir ämnet för författarens största roman - en studie i en karaktär som tappar karaktären. Helt utvecklat är Maughams etablerade mysticism i 60-årsåldern, när han skriver "*The Summing Up*" och "Den vassa eggen", där han tydligt bekänner sig till både själavandringsläran och monoteismen.

Hos den betydligt mer fantasibegåvade Nevil Shute däremot finns det klara visionära och mystiska strävanden från början. Hela hans författarskap lever på att utforska det fantastiska. I den första romanen "Marazan" smugglar italienska fascister och maffiosi droger till England (1926 - det kunde ha varit 50 år senare lika fullt -) i den andra och tredje utforskar han kommunistmentaliteten och -hotet mot England från två olika håll - en sympatisk landsförrädares, och patriotism som går för långt; i den fjärde studerar han depressionen och dess återverkningar i samhällspsyken, och den femte är hans första direkt profetiska roman, där han före andra världskriget direkt förutsäger hur det kommer att gå till när de engelska städerna blir sönderbombade. I den sjätte går han för första gången in på själavandringsfenomen ("*An Old Captivity*"), de följande fem handlar bara om kriget men är på sitt sätt hans bästa, i "Utan återvändo" förråder han på nytt sin förkärlek för rent mysticistiskt fantasteri, och i romanen omedelbart efter "Fem svarta höns", "*Round the Bend*", går han som längst i sina religiösa tendenser i skildringen av en kombinerad Jesus-Buddha-Muhammed-profetgestalt med förankring i alla tre

religionerna. I två av de sista åtta romanerna sysslar han med personlighetsöverföring och telepati, paret i "På stranden" tycks ta reinkarnation som en självklarhet, och "Till minnet av Janet" förklarar och försonar ett självmord. Kort sagt sysslar Nevil Shute i de flesta av sina romaner med helt andra dimensioner av livet än de påtagliga.

Det finns en mysticism som Somerset Maugham inte befattar sig med, och det är astrologi. För detta står dock inte Nevil Shute främmande, utan i "Schackbrädet" går han till och med in på buddhistisk astrologi. Man kan förstå, att Somerset Maugham i sin rätlinjiga realism inte kunde förstå sig på mycket sådant, lika litet som han förstod sig på poesi, medan det för Nevil Shutes djupa intresse för ödets makt och hemligheter den astrologiska dimensionen ingalunda kunde uteslutas, lika litet som poesin. Maugham förblir den större stilisten och människokännaren, men Nevil Shutes fantasi, vidsynthet och konstruktivitet är på något sätt ändå att föredra.

En annan sak har de gemensamt: en besvikelse på samtidens utveckling inom teater och dramatik. Maugham skriver många pjäser och grundar sin framgång och karriär på det för att sedan vända sig därifrån med avsmak och beklaga att ingen längre skriver skådespel på vers utan att sluddrandet i stället tagit över dominansen. Nevil Shute går hellre på bio och ser Cary Grant och Bette Davis, där han får mycket bättre utdelning, underhållning och dramatik än på teatern.

Men för att återgå till mysticismen - kan då monoteism, själavandring och astrologi kombineras? Varken för Maugham eller för Shute var det något problem att förena monoteism och själavandring, medan astrologin bara kan förklaras på panteistisk basis. Och panteismen, som i sig inrymmer alla teismer, behöver heller varken utesluta monoteism eller själavandring.

Kanske dessa tre - monoteism, reinkarnation och panteism - blir framtidens nya religiösa treenighet?

En proletärförfattare från Mexico

Hans riktiga namn var troligen Otto Feige, som både betyder feg, fikon och kamouflage. Han kom då från Schwiebus i Ost-Preussen och arbetade först som journalist under pseudonymerna Ret Marut och Richard Maurhut. Troligen var han född 1882 och var då 35 år gammal och redan erfaren som skådespelare och författare när han blev socialist och började publicera proletärtidskriften "*Der Ziegelbrenner*" (Tegelbrännaren), som 1919 fick gå under jorden när han deltog i det misslyckade kommunistrevolutionärsförsöket i München. Han flydde 1921 över till Amerika och avsåg sig då för alltid Europa med allt vad det innebär. Icke desto mindre började han från 1926 ge ut sina romaner i Amerika på tyska.

Den första av dessa är "Dödsskeppet", en sjömanshistoria om de vidrigaste tänkbara förhållanden till sjöss, en föga njutbar läsning som väl närmast är antiromantisk. Hans nya pseudonym är B. Traven, och bokens jag är en amerikan från mellanvästern. Det har även förmodats att B. Traven var amerikan född i Chicago 1890 som son till tyska immigranter, men denna teori har gradvis vikit för det äldre tyska ursprunget.

Den andra romanen heter "Bomullsplockarna", och sedan följer hans enda obestridliga mästerverk "Sierra Madres skatt", en underbar moralisk guldgrävarskräna som vem som helst kan lära sig mycket av. De tre guldgrävare i Sierra Madre arbetar hårt tillsammans i månader för att sila fram sitt guldstoft. Den äldste av dem blir sedan haffad av indianer som doktor åt dessa medan de andra två tar hand om hans guld. Mellan dem blir det sedan slagsmål, och den girigare vinner och blir ensam om guldets. Han blir sedan i sin tur halshuggen av banditer som håller ut guldsanden i vinden utan att ana vad det är de håller ut. Psykologin är mästerlig, de

olika nationaliteternas och mänskogruppernas mentaliteter är tagna på kornet, galleriet är rikt, enkla indianer, laglösa desperados, tanklösa oduglingar och amerikanska lycksökare och äventyrare passerar revy i en underbart översködlig lärodikt om den mänskliga fåfångans intighet, och kvar till slut blir bara det befriande skrattet åt sig själv. Romanen är B. Travens enda humoristiska skildring.

För övrigt hemfaller han åt tendentiös revolutionär socialism där han i en lång rad romaner skildrar hur förtryckta indianer gör uppror mot korruption och orättvisa - temat upprepar sig ständigt, patoset tar aldrig slut, och de förtryckta upphör aldrig att lida. Några av dessa är intressanta, kanske främst "Vita rosen" (om oljeexploatering och miljöförstöring) och "De hängdas revolution" (om en ovanligt dramatisk och framgångsrik revolt), men för övrigt lider man av monotonin i det hela, precis som hos Upton Sinclair och i Jack Londons sämre romaner. Den amerikanska socialismen har en stor, bred och livskraftig litteratur med många lysande mästerverk att uppvisa, (av vilka de främsta väl är av Frank Norris och John Steinbeck). B. Traven är en mexikansk variant, och om man tycker om amerikanskt socialistiskt patos med mycket strapatser, så varför inte?

Han blev mexikansk medborgare 1951 men slutade aldrig skriva på tyska. Rent språkligt är han inte särskilt högt stående, men han har goda insikter i de mexikanska indianernas mentalitet och stor sympati för dessa. Han dog 1969 utan att ha låtit någon i världen få veta hans riktiga identitet.

Gotisk historia, av John Bede, avsnitt 16.

(Odd befinner sig på långseglats utanför Norge.)

Och Odd tänkte: "Ack, skall alla mina kamrater dö och jag ensam överleva? Då hade det varit bättre att stanna hemma från början."

Men han skändes över att tänka så, och ännu mera blygdes han när han kom på sig själv med att längta hem och önska sig vara återförenad med sin kära orättvist behandlade hustru. Han hatade sig själv då han tänkte på sin hustru och såg sig själv genom hennes ögon som en hänsynslös egoist och grym familjefar. Han ville inte vara mänsklig. Han ville vara som Gud var och icke som kvinnor var.

Och med sina män fortsatte han resan norrut så fort stormen minskat med hälften. Och han tänkte: "Livet är inte bara kärlek. Det är även arbete, lidande, kamp, krig och hat. Ibland är livet bara kärlek, men bara ibland."

Några veckor senare råkade de ut för en ny storm, som var svårare än alla stormar hittills. Odd beordrade alla att binda fast sig på sina platser vid båten. Alla gjorde det, men likväl rycktes två bort av de våldsamma översvallande böljorna. Stormen var ohyggligt svår, men svårast av allt var det att en fruktansvärd havsström grep tag i deras farkost och drog den med sig i svindlande fart in mot land, där svarta klippor och branta bergöar väntade på att få krossa dem. De drogs in i en gigantisk tjutande kokande havsvirvel, och de var alla förvissade om, att detta skulle ingen av dem överleva. Endast Odd vågade trots allt förtrösta på högre makter. Och de klarade sig som genom ett under. Plötsligt var de ute ur havsströmmen, och de hade klarat sig från alla grund, klippor och skrovliga sandpappershällar. Strömmen hade fört dem med sig genom den mest fruktansvärt klippiga av alla skärgårdar, men inte en enda klippa hade skrapat en enda av skeppets bräder.

Efter detta äventyr gick de i land där de jagade och åt. Och Odd talade till sina män och sade:

"Det är det största av alla äventyr vi är ute på. Om vi skall kunna genomföra det måste vi försaka varje tanke på hem, familj, hustru, barn, trygghet och lycka. Efter oss skall andra segla i dessa livsfarliga vatten. Efter oss skall andra komma till dessa länder, som vi nu upptäcker, och bosätta sig i dem. Vi är de första att utforska dessa nya fjärran kuster. Vi är de som banar väg för våra efterkommande, våra barn, barnbarn och barnbarns barn. Vi seglar längs denna riskfyllda väg för att andra lättare skall kunna segla här efter oss. Vi är de som upptäcker detta land, tar det i besittning och gör det till våra familjers och vårt folks egendom. Och vi skall segla vidare och ständigt finna nya länder för våra barn att flytta ut till och ta i besittning. Ingen fröjd är större än ägandets fröjd. Ju längre vi seglar, ju mera land vi upptäcker, desto nöjdare skall vi bli efteråt. Så låt oss fortsätta ända tills kusten åter vänder söderut och leder oss hem till vårt hemland. Ty världen är en isolerad ö, omsluten på alla sidor av det eviga ändlösa havet, som är den mest levande av alla företeelser. Det är denna ö vi är i färd med att segla runt."

Och hans ord uppskattades och efterföljdes, och ingen var ovillig till att fortsätta färden. Innan de på nytt gav sig ut till havs ordnade de dock med en högtidlig gudstjänst, fastän det inte växte ekar där i landet. Och allt detta ägde rum på den plats som en avlägsen framtid skulle giva namnet Nidaros.

Omsider kom de till en ö i vilken de tog i land. Den var grön och fruktbar och rik på allt som männen kunde behöva. De gick i land på ön och lämnade en person kvar att vakta fartyget medan de utforskade landet.

När de kom tillbaka efter ett strövtåg på en halv dag såg de inte sitt skepp mera. Det var borta. Kamraten som de lämnat kvar att vakta skeppet låg död på stranden. Han verkade ha gått en fruktansvärd död till mötes. Han hade inget ansikte, och hans kropp var nästan av på mitten. Men var var skeppet?

I nästa ögonblick såg de förklaringen till katastrofen. En fruktansvärd avskyvärd jätteorm, tjock som den största av ekstubbar och längre än något skepp, dök upp bland strandklipporna och gick till anfall mot männen. Det var tydligt att denna drake dödat kamraten som vaktat deras skepp.

Odd ville genast gå till motangrepp på ormen, men hans män höll honom kvar. "Vi vill icke förlora dig," sade de. "Du är för värdefull. Utan dig kommer vi aldrig hem." Och i stället gick tre andra till angrepp mot ormen. De slöks hela. Deras svärd brast som stickor mot ormens pansarfjäll.

Då slet sig Odd och gick ensam till angrepp mot vidundret. "Åt Gud skall jag offra denna torsk!" ropade han medan han tveklöst gick in på ormens eldsprutande gap. Och ormen svarade honom: "Tar du mig för en torsk?"

"Ja," ropade Odd, "och i kväll skall jag steka dig över ett glödkol och svälja dig hel i en enda munbit som en sill, ty värre än en sill är du inte."

"Har du då inte sett hur jag har slukat tre av dina kamrater i ett enda nafs?"

"Jo, och jag skall återkräva dem av dig!"

Därmed fattade Odd en väldig sten två tredjedelar så stor som han själv och slungade den med väldig kraft in i ormens skräckinjagande etterstinkande gap. Draken stängde genast munnen och blev röd som en kräfta, ty stenen hade instinktivt svalts men inte kommit ner genom ormens hals. Den fastnade i hans svalg, och han kunde inte få den loss, för den hade satt sig på tvären. Han blev kokröd och kämpade förtvivlat efter andan. Hans svans, som låg ute i havet, rörde upp väldiga virvlar i dödskampen. Några sista ryckningar, och ormen var stendöd. Den hade kvävts av stenen, som han hade satt i halsen, och som ännu satt fast i hans strupe.

Därefter måste männen bygga ett nytt skepp, ty det förra hade sjöormen slagit sönder. De hittade snart vrakgods på stranden. Ormen hade dödat den ende som vaktat skeppet och sedan dragit ut med skeppet i havet. Där hade ormen lekt med

det tills det gått sönder. Sedan hade ormen återvänt till stranden lagom för att möta sin baneman.

Det tog tre månader för dem att bygga ett nytt skepp. Lyckligtvis fanns det gott om träd på ön. Annars hade de aldrig kommit därifrån. Först efter tre månader kunde de sålunda fortsätta sin resa.

Men efter kampen med draken kände sig Odd mer än någonsin som en människa. "Jag är bara en människa, och aldrig kommer någon människa att vara mer än en människa. Jag är mänsklig och ingenting annat, och det är kanske lika bra det." Så tänkte han efter sin strid med draken, den trettio meter långa strandormen.

forts. i nästa nummer,
där Odd och hans vänner kommer till Dödens Stad norr om Lofoten.

Skräcködlor i farten

Skräcködlor har alltid varit effektiva publikmagneter på vita duken. Redan på 20-talet gjorde Fritz Lang succé med sin stumfilmsskräcködle-drake, som fick kämpa en häftig strid med Sigfrid innan den rosslande gick under efter en lång och kvalfull dödskamp. En höjdare var de olika urtidsdjuren i "King Kong" som fick kämpa på i det längsta och nästan konkurrerade med själva supergorillan om huvudfilmstjärneskapet (som King Kong dock tog hem genom sin tårdrypande sentimentalitet). Nu har Steven Spielberg fått en ny idé. Han omsätter den föga plausibla teorin att de gamla skräcködlorna skulle ha varit varmblodiga i praktiken, vilket gör dem mer lämpliga för häftiga action-filmer än de skulle vara om de skulle hållas som de tröga kallblodiga stendumma otympliga oöverskådliga berg av kött som mest höll sig flytande under vatten i träsk som de tidigare alltid varit enligt vetenskapen. Det att de skulle ha varit varmblodiga gör dem både pilsnabba, dansanta och fenomenala i höjdhopp utom extremt intelligenta.

I "*Jurassic Park*" har en gammal vetenskapsman lyckats återskapa dessa gymnastiska och slugt beräknande monster i krönet av sin karriär, som inletts mera patetiskt med en loppcircus. Som huvudansvarig för den idiotsäkra turistparkens hela säkerhetssystem har han anställt ett matvrak av ansenliga dimensioner som utnyttjar sitt datorsnille till att även smuggla ut skräcködlembryon från den strängt isolerade parkön i havet. Detta matvrak till datorsnille är uppenbarligen anläggningens mest outhärliga person då han ensam känner alla koderna. Naturligtvis klantar han till det hela genom sin smuglingsverksamhet något så totalt, att säkerhetssystemet sätts ur funktion och alla köttätande skräcködlor, som bara väntat på detta ögonblick, slipper lösa och tar av hjärtans lust i tu med att systematiskt jaga och äta upp alla fåniga turister. Hela sista delen av filmen är en enda oändlig människojakt utförd av olika häpnadsväckande snabba och sluga skräcködlor, varunder den ena människan efter den andra äts upp under mycket oaptitliga former. Av en återfinns endast en lös arm, av en annan får man se alla inälvorna rinna ut som en gröt i bäcken, en tredje blir uppslukad på toaletten medan den fjärde är den mest sympatiska och mest förståndiga av dem alla - Bob Peck från bland annat "Den svarta blomman", varför det är alldeles orättvist att just hans intelligens överträffas av skräcködlornas. En som inte går åt är den huvudansvarige för denna "nöjespark".

Filmen är dock festlig och ett måste för den som tycker om fart och spänning och god underhållning. Filmen är väl gjord, dinosaurierna är trots väl atletiska överdrifter övertygande, imponerande och sevärda, och tidigare schmalz-succéer av Spielberg som "E.T." och "Närkontakt av tredje graden" kommer helt i skuggan av en mer logisk och substantiell tankekonsekvens och realism här, då filmen har en

tänkvärd mening: *Nature is not to be trifled with* - naturen kan inte behandlas som en leksak, utan den om något är värd all respekt.

Pianot från Nya Zeeland

Jane Campions Nya Zeeländska film "Pianot" är en mycket gåtfull film. Klart är att den förtjänade sitt första pris i Cannes i år. Bara bildmässigt är den en enastående skönhetsupplevelse från början till slut: varje bild och varje detalj i filmen har sitt eget inre intensivt vibrerande liv. Den är långsam och lugn men lever desto mer under ytan.

Man kan ifrågasätta berättelsens trovärdighet: en ung vacker sångerska som fått sin man dödad av blixten bredvid sig och därav blivit stum för livet av chockupplevelsen blir bortgift av sin far i England med en man i Nya Zeeland omkring 1850, dit hon tar med sig sitt piano, som hon trakterar ganska väl. Pianot får efter resan stå på stranden i dagar medan det regnar för fullt, och dess träförpackning är sprucken, så det måste ha kommit ganska mycket vatten i pianot, som borde ha förstörts. Ändå fungerar det perfekt efter bara en stämning, och det fortsätter att fungera perfekt genom hela filmen fastän det får stå i dragiga hus ute vid havet i ett mycket fuktigt klimat. Detta är inte trovärdigt.

Emellertid gör Jane Campion sin film så konsekvent psykologiskt övertygande, att allting stämmer. Den stora frågan är: lider den stumma av sinnessjukdom efter sin chockupplevelse, eller kan hon bli normal? I triangeldramat som uppstår verkar hon driva de flesta till vanvett, som om detta var något smittosamt. Men ändå överlever hon psykiskt som sig själv och klarar sig bättre än de andra, och hon är så klok att hon själv blir rädd för sin egen starka vilja och dess påverkan på hennes minst sagt extrema omgivning av mycket besynnerligt folk. Det hela blir mer och mer en uppvisning i vilken makt musik kan utöva på individer och deras sätt att fungera. Hon blir ett nav i ett ödesdjul runt vilket alla de andra snurrar utan att själva kunna styra sig.

Filmens största kraft ligger dock i dess genomgående spontanitet. Den är ett mästerverk som skapats direkt på vita duken och som övertygar, uppskakar och berör deltagaren lika djupt som de känslor går som behärskar de agerande. Den är ett musikaliskt passionsdrama av oförliknelig skönhet.

Sam Neill spelar huvudrollen i båda dessa filmer, en pålitlig sympatisk karaktärsskådespelare som en aning påminner om James Mason. John Williams har gjort bättre musik än vanligt till "*Jurassic Park*", och för musiken till "Pianot" står Michael Nyman, en stämningsfull improvisationsmusik som inte är så märkvärdig men som är just den alldeles rätta för denna film om ett passionsdrama för länge sedan i ett fjärran ödsligt land invid oceanen.

Fråga om Sibelius

Frågan som har ställts oss är, om det att genomletningen i hans hem efter gömda vapen under finska inbördeskriget 1918 bidrog till att han slutade komponera.

Frågan är svår att besvara, då han aldrig själv sade något om detta. Sannolikt var affären så pinsam att han aldrig ville beröra dess eventuella konsekvenser för hans komponerande. Men tänk er i hans ställning. Han var före inbördeskriget redan Finlands främsta nationalsymbol genom "Finlandia"-musiken. Så fick han uppleva sin nations blodiga inbördeskrig inpå sina egna husknutar, och han blev föremål för

husrannsaking efter mord- och eldvapen. Och ett sådant Finland satte honom som nationalsymbol.

Edward Elgar upplevde något liknande under första världskriget, när miljoner soldater från alla länder och inte minst brittiska blev kanonmat medan hans "*Land of Hope and Glory*" överallt användes som militärmusik och alternativ nationalhymn. För honom var det som att hans komposition färgades av dessa miljoner dödas blod, och ingen kunde någonsin pejla exakt hur djupt detta tog honom som kompositör.

Ett annat exempel: Italiens och världens främste dirigent Arturo Toscanini ombads vid ett konserttillfälle avsluta konserten med att dirigera den fascistiska nationalhymnen "*Giovinazza*". Han vägrade och lämnade följande dag Italien för alltid, sitt moderland, musikens modersmåls hemland, för att Mussolinis fascister bett honom bidra till deras maktpropaganda. Han kom aldrig över det.

För det unga demokratiska Finland var Sibelius känslig nog att aldrig ifrågasätta dess nationalism eller beröva det fria Finland den glädjen att få betrakta honom som sin nationalkompositör, men vad han egentligen tänkte sade han inte. Det är troligt att upplevelserna under inbördeskriget bidrog till att han slutade komponera, men det var i så fall bara en bidragande anledning av flera.

Insändare från Iran

Apropå vår diskussion om olika livsåskådningar så finns det även skäl för att ifrågasätta monoteismen. Den främsta grunden för detta idag är situationen i Iran. Detta land är sedan Zarathustras tid (omkr. 700 f.Kr.) hårt monoteistiskt och idag hårdare så än någonsin. I Guds namn har 100,000-tals människor avrättats (för misstänkt opposition) och mer än en miljon offerats som martyrer i det heliga kriget mot Irak (och dess lika klart uttalat monoteistiske ledare Saddam Hussein). Barn har drivits ut i kriget för att rensa slagfält från minor, (som oskadliggjorts genom att barnen fått dem att explodera varvid de omkommit eller lemlästats för livet). Samtidigt har Iran under 1980-talet varit nummer ett bland nationer som brutit mot de mänskliga rättigheterna genom sina massavrättningar, massarresteringar och masstortyr av inte minst kvinnor. Men allt detta är uttjatad skåpmat och ingenting nytt.

Vår persiske broder påpekade att den persiska valutan inte försämrats 2500 gånger efter Shahens tid utan bara 2500 procent. Den som är matematiskt sinnad kan räkna ut skillnaden. Den blir stor i nollor men liten i praktiken.

Naturligtvis måste man ge de ateister rätt som pekar på Iran och vägrar acceptera en Gud i vars namn så många människor har mördats, torterats, förnedrats och tvingats fly för sina liv. Således kan även ateism vara berättigad om våld begås i Guds namn. Betecknande för situationen i Iran är att Bahaivarianten av islam, den enda pacifistiska, universalistiska och mest humanitära formen, är den enda formen av islam som inte är tillåten i Iran.

Zoroastrianismen lever däremot fortfarande men mest i Indien väster om Bombay. De lär ha 114,000 anhängare men expanderar inte, då en zoroastrian eller parser icke tillåts gifta sig med någon av en annan religion. Om han gör det blir han utesluten. Ej heller tillåts icke-parser beträda parsiska tempelområden. Det är alltså en sluten religion som ej kan konkurrera med världsreligionerna fastän den är äldre än både islam, kristendomen och buddhismen. Sin största blomstring uppnådde den under den persiske storkonungen Kyros tid under 500-talet f.Kr., som ansåg att Ahura Mazda, den Högste Guden, var samme Gud som judarnas Jahve. Det var (som bekant genom Bibeln) han som lät judarna återvända från Babylon till Jerusalem efter den babyloniska fångenskapen. (Esra, Nehemja och Ester.)

Vår persiske broder har även påpekat det märkliga faktum, att Ayatollah Khomeini dömde Salman Rushdie till döden och förbjöd hans bok utan att själv ha läst den, som inte fanns på persiska eller arabiska, som var de enda språk Ayatollahn behärskade. Bannlysningen och dödsdomen genomfördes alltså genom ren okunnighet, och den är oåterkallelig emedan det var en helig och ofelbar 90-årig Ayatollah som efter moget övervägande avkunnade den i Guds namn. - Vem kan lösa den förstoppningen?

Johannes Westerberg om CCA

"Hur skulle du definiera CCA, Johannes?"

"Hur skulle jag definiera CCA? CCA kräver ingen definition. Det kräver en förklaring. Det kan inte definieras. Det är bara en beteckning för ett fenomen. Vilka är med i CCA? Det är uteslutande individer med särpräglade förmågor som är medvetna om dem själva och som erkänner dem hos andra. Nästan alla CCA-medlemmar är så kallade ödets män. Vare sig de vill eller inte utgör de instrument för ett högre historiskt skeende som sällan materialiseras och realiseras genast. Det kan ta decennier innan ett CCA-företag går igenom, fastän man redan på ett tidigt stadium, låt oss säga 20 år innan det sker, vet exakt hur skeendet kommer att gå till. Men när det sedan sker har CCA ingenting med det att göra utan har för länge sedan inriktat sig mot andra målsättningar. Den materiella världen och det politiska och religiösa historiska skeendet är en trög apparat att sätta i gång, och sådant har CCA inte tålamod med. Man kan likna CCA:s verksamhet vid ett beräknande igångsättande av laviner, men när lavinerna väl kommer i gång är den enda vedertagna förklaringen till att de ägde rum helt naturlig.

Fenomenet CCA förklaras bäst genom en analys av de individuella medlemmarnas särskilda förmågor, som då ställts till CCA:s tjänst. Min speciella förmåga är att alltid kunna hålla mig undan och klara mig vad som än händer. I mer än 20 år har jag nu laborerat med falska papper och pass, och jag har under denna tid inte så mycket som blivit misstänkt en enda gång. Det beror på min verkningsfulla täckmantel och mitt alltid noggranna kamouflage: officiellt existerar jag inte. Jag kan alltid försvinna, och de som hjälpt mig med att hävda att jag inte funnits har alltid klarat sig på samma sätt som jag.

Se på vår vän Kims förmåga att alltid finna de rätta kontakterna och alltid, när han vill, kunna vara på rätt plats i rätt ögonblick. Vad hade det blivit av vårt möte i Benares om inte vår vän Kim hjälpt Max att fly från mentalsjukhuset i rätta ögonblicket? Vi hade stått där nakna vid doktor Singhs dödsläger utan hans testamente.

Men den märkligaste förmågan av alla som jag känner är din. Jag har aldrig riktigt blivit klok på den, för den har så många aspekter, men på något sätt har den att göra med det att du aldrig kan lita på någon. Varför har du aldrig kunnat lita på någon? Inte ens på mig har du någonsin kunnat lita helt och hållet. På något sätt ligger hemligheten om din CCA-förmåga förknippad med din totala misstrogenhet."

Jag kunde tyvärr inte besvara hans fråga.

CCA:s dödsruna

Direktivförslag. "Som du vet har vi låtit CCA försvinna. En av anledningarna är det kurdiska bakslaget, en annan är den sviktande världsekonomin. Läget är så labilt just nu att det bästa man kan göra verkar att vara ingenting, att ligga lågt, ta det lugnt och avstå från initiativ. De pågående turbulenserna i Kina, Indien, Orienten,

den islamska världen, EG-ekonomin och Nordamerika är såpass farliga att det gäller att inte göra dem värre. Mitt råd är därför till alla våra vänner att låta CCA vara slocknat totalt åtminstone hela hösten och att lägga ner alla verksamheter. Världen tål kanske inte mera påfrestningar just nu. Om Amerika, Europa och Japan inte har någon stabilitet och pålitlig ekonomi kan de inte heller hjälpa resten av världen, och då måste tredje världens kaos utbreda sig ytterligare. Vår viktigaste uppgift just nu är att stödja en ekonomisk återhämtning i I-världen och förbättra dess politiska stabilitet. Inga nya initiativ alltså vare sig i Kurdistan, arabvärlden, Indien eller Kina." (augusti 1993, *anon.*)

Rapport från Tibet (3)

Först ett klagande från herr sekreteraren i Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningen till Fritänkarens redaktion: SIDA ansvarar *inte* för skolprojektet i Tibet. Det är riktigt, att SIDA själv driver många egna projekt i olika länder, men därtill ger SIDA även stöd till enskilda organisationer som driver egna utvecklingsprojekt. Detta sker genom SEO-byrån. Efter ett rigoröst ansökningsförfarande kan enskilda organisationer eventuellt erhålla ekonomiskt stöd till utvecklingsprojekt som uppfyller SIDA:s högt ställda krav. Skolföreningen har erhållit sådant stöd. Det är alltså Skolföreningen som driver skolprojektet i Tibet med stöd från bl.a. SIDA. Det innebär att föreningen själv måste samla in minst 20% av kostnaderna för projektet. SIDA står för 80%. Det hela är noga reglerat i avtal och en fastställd budget. Det hela kontrolleras av en auktoriserad revisor. Skulle det kosta mer får föreningen på egen hand skaffa fram pengar till detta. Med hänsyn till deprecieringen av den svenska kronan i höstas och den kraftiga inflationen i Tibet är läget nu prekärt. SIDA ger ingen kompensation för devalvering och inflation.

Vi tackar herr sekreteraren för dessa viktiga uppgifter och passar på att ännu en gång friska upp minnet av Skolföreningens adress:

Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningen
Box 153, 127 23 Skärholmen,
Postgiro 11 44 31.

På tal om den tibetanska inflationen kan vi nämna, att denna i själva verket är kinesisk, och att anledningen till de omfattande kravallerna i Lhasa i maj-juni i år var en kraftig kinesisk prisökning, som drabbade fattiga tibetaner mera än kineser med kinesisk ekonomi. Det var alltså ingen självständighetsrörelse utan bara befogade protester mot kinesiska ekonomiska orättvisa förtryckaråtgärder.

Här följer nu vår fingerade resenärs fortsatta reseskildring: (7-9)

7.

Vi for alltså till Shigatse följande dag. Tibets andra stad ligger 250 kilometer väster om Lhasa, man följer Lhasafloden ner till Brahmaputra och sedan Brahmaputra upp till Shigatse. Vägen är bitvis besvärlig fastän den är förhållandevis ny och modern. På vägen upp smalnar Brahmaputra till en smal fors mellan höga ravinväggar, bergen bredvid når över 6000 meters höjd, och den smala vägen genom det långa passet försvåras ofta av oätgärdade ras i form av stenbumlingar som ligger mitt på vägen. Denna saknar vägräcke, så vid omkörningar uppstår det livsfarliga situationer då exempelvis vår fullastade buss med 15 personer måste köra om en

bred fullastad lastbil med den forsande Brahmaputra 50 meter under oss till vänster som det enda vi har under oss åt det hållet. Längre upp blir Brahmaputra åter bredare och vägen mera tillförlitlig.

Shigatse är en dammig stad på 3900 meters höjd. Den är inte lika intressant som Lhasa, men även här drog den kinesiska kulturrevolutionen fram och ödelade Shigatses gamla fort från 1354 av nästan samma storlek och skönhet som Lhasas Potala. Det kallades också för "Lilla Potala" och var vitt och högre liksom Lhasas stora Potala. De kinesiska rödgardisterna sprängde det med dynamit, så att det nu bara återstår en mörk kulle som nästan inte ens kan identifieras som en ruin. Shigatses fort var bland annat sätet för Panchen Lama, Tibets andliga överhuvud liksom Dalai Lama är dess världsliga. Panchen Lama, den tionde i ordningen, stannade kvar på sin post i Tibet medan Dalai Lama gick i landsflykt. Icke desto mindre fick Panchen Lama sitt palats och kloster plundrade medan Dalai Lamas skonades. Den tionde Panchen Lama, som dog 1989, anklagades för att ha samarbetat med kineserna, men detta var kanske en nödvändighet just emedan Dalai Lama gått i landsflykt. Någon andlig ledare borde stanna kvar och ta hand om tibetanerna, som även bor inom vidsträckta områden i Kina, framför allt i provinserna Sezuan och Tsing Hai. Och även om Panchen Lama började som en medlöpare till kineserna, han var de facto deras egen kandidat, så blev han sedan en mäktig förkämpe för tibetanernas sak, som vållade kineserna sådana problem, att de ett slag höll honom inspärrad utan att någon i världen visste var han var i fjorton år.

En skakande upplevelse måste vi erfara vid besöket i Sakya. Innan vi ankom till den uråldriga staden stannade vi utanför för att inta våra lunchkartonger från hotellet med ägg, bröd, kyckling och vatten. Medan vi satt där i solskenet och åt dök det upp några tibetaner som visade sitt intresse. Några av oss var vegetarianer och avstod gärna sina kycklinglår åt dem, och de tog gärna emot dem, stannade kvar och blev fler till antalet. De var också mycket intresserade av våra tomma plastvattenflaskor, som vi gärna gav åt dem, medan de fortsatte att bli fler. Några av deras barn blev framfusiga och påträngande, och måltiden blev allt svårare att fullborda. Till slut började några av de smutsigaste och tovigaste barnen komma fram och rycka i vad vi hade. Då först gick det upp för oss att alla dessa trasiga smutsiga tibetaner helt enkelt var svältande tiggare.

Tre gånger på den 150 kilometer långa vägen till Sakya hade vi stoppats av kinesiska militärer. Första gången hade deras ärende varit att kontrollera att det inte fanns några tibetanska liftare med i vår buss: tibetaner hade tydligen inte rätt att lifta i sitt eget land. En av våra mer erfarna Tibetkännare visste att berätta, att om sådana kinesiska landsvägsmilitärer stoppade en buss med enbart tibetanska passagerare var det fritt fram för dem att plundra dessa, vilket ej sällan hände.

Sakya med sitt kloster från 1073 är unikt genom att det skonades av kulturrevolutionens hemsökelse. Anledningen var att Sakyas klosterväsen sedan 1200-talet haft goda relationer med Kina då redan mongolkejsaren Kublai Khan (som blev Marco Polos beskyddare) var en stor vän av Tibets religiösa traditioner och särskilt av dessa i Sakya. Staden var som hämtad direkt från medeltiden. På väggen i det enda hotellets restaurang (ett rum utan fönster i gluggarna och med träbänkar utan ryggstöd vid ohyvlade bord) hängde ett kokadaver, från vilket kocken vid behov karvade köttbitar medan restauranggästerna kunde se på och väntades fortsätta äta med god aptit.

Flera har blivit sjuka i gänget. Några damer har drabbats av feber, diarréer och uppkastningar, och detta har även spritt sig till några av karlarna. En är verkligen illa därän och kan inte behålla någonting.

Dagens busstur till och från Sakya var på 300 kilometer, vilket tog åtta timmar längs en usel landsväg som var en enda lång oavbruten tvättbräda. Att bilen inte skakade sönder berodde väl på att den var japansk och inte kinesisk. Vi passerade ett

pass på 4500 meters höjd, och Sakya låg på 4200 meter. Vi håller oss alltså på omkring 4000 meter, och här i Shigatsetrakten är klimatet torrt och gassigt, dammigt och ohälsosamt. Även en av veterandamerna, som varit i Tibet förut, har haft en dålig natt på toaletten.

Ju längre man vistas i landet, desto mera växer dimensionerna av den kinesiska förbrytelsen mot Tibet för ens medvetande. De har välsignat landet med vägar, överallt ser man det kinesiska vägverkets skyltar, men ingenstans arbetar detta vägverk utan att kinesiska militärer övervakar det hela. Arbetarna är vanligen fattiga tibetaner som drivs på av militärerna. Och varför var Kina redan på 50-talet så ivrigt med att bygga vägar i Tibet? 1959 stod den stora vägen mellan Lhasa och Peking färdig, och genast användes den uteslutande till att överföra halva Kinas krigsmakt till Tibet. Även alla broar, som Kina välsignat Tibet med, övervakas 24 timmar om dygnet av dessa militärer. Men vad är det för välsignelse med detta kinesiska välstånd, när dessa militärer sedan plundrar de tibetaner som vågar använda dessa kinesiska vägar, och när en västerländsk buss inte kan stanna i terrängen utan att det överallt ifrån dyker upp vittnen om att Kinas invasion av Tibet bara ytterligare utarmat det tibetanska folket och förvandlat det till ett utbildat folk av trasiga tiggare? Före invasionen 1950 lär Tibet ha varit ett välmående land med relativt hög levnadsstandard, högre än Kinas, medan Kina sedan med våld såg till att balansen vändes till motsatsen.

Det var intressant att jämföra Shigatses kinesiska och tibetanska befolkningar med varandra. Kineskvarteren känner man igen på att dess byggnader ofta är omgärdade av järnstaket av ansevärd höjd: ett vittne om att många kineser, om inte de flesta, lever som främlingar i Tibet i fruktan för tibetanerna och antagligen mot sin egen vilja: de har blivit utkommenderade och lever som i ett slags kinesiskt Sibirien. De tibetanska kvarteren är fattigare, men till skillnad från kineserna är tibetanerna hemma, de är vid gott mod, glada och optimistiska, och de umgås livligt socialt. Skillnaden rent mänskligt mellan de olika befolkningarna är som mellan natt och dag.

Och över hela Shigatse tronar de förskräckliga ruinerna av "Lilla Potala", som de kinesiska militärerna förstörde totalt utan anledning. De tibetanska kvarteren ligger närmast dessa ruiner, medan kineskvarteren ligger så långt därifrån som möjligt. Det stora klostret Tashilumpo, grundat 1447, klarade sig dock med mindre skador än de flesta kloster, och av dess tidigare 2800 munkar fanns det nu så mycket som 700 och mera. I detta kloster finner man kanske det vackraste kapellet i hela Tibet, den tionde Panchen Lamas stupa över de fem närmast tidigare Panchen Lamorna. Kapellet fullbordades i februari 1989, och bara några dagar efter fullbordandet avled den tionde Panchen Lama under mystiska omständigheter: efter ett gräl med kineserna fick han besök av en okänd kinesisk sköterska, som gav honom en injektion, varefter han dog, medan kineserna hävdar att han dog först en dag senare av en hjärtattack, som sedan också drabbade ett misstänkt antal medlemmar av hans familj. Av alla tibetaner var han den obekvämmaste för kineserna. Hans lik finns bevarat i ett av de mindre kapellen, där sorgen över den avlidne Panchen Lama fortfarande är levande och hålls levande genom ständigt förnyade ceremonier. Han kunde ha dött för en månad sedan. I oktober 1993 kommer hans stoft att flyttas till en särskild stupa. Men det stora stupakapellet, som han själv hann fullborda och inviga, och som överträffade allt vackert jag sett i Tibet hittills, vittnar i högsta grad om hur levande den tibetanska religionen och kulturen är trots alla kineser. Den kinesiska kommunismen är på fall, den har förlorat initiativet efter Mao Zedongs död och efter 1989, och Johannes har berättat att han hört från en tibetan i den kinesiska armén, att hela denna armé är lika fullständigt korrumpierad som det kinesiska polisväsendet, som blev totalt genomkorrumpierat redan under Maos sista tio år; medan buddhismen och särskilt dess tibetanska form är mera levande än någonsin och

stadd i utveckling och besjälad av den bästa tänkbara moral i motsats till den kinesiska kommunismen, där en sådan alltmer saknas. Mitt intryck av den tibetanska buddhismen så här långt är, att den är världens högst utvecklade religiösa livsform. De andra delarna av den buddhistiska världen har var och en sin form av buddhism, det är Zen eller Mahayana eller Theravada eller något annat, medan den tibetanska buddhismen inbegriper buddhismen i alla dess olika former. Det säger även Dalai Lama, att det är bara den tibetanska buddhismen som omfattar alla former av buddhism och som är komplett.

Som kontrast till detta framstår miljön i "*Shigatse Hotel*", där man i baren sitter mellan en grupp greker å ena sidan och en grupp engelsmän-schweizare-tyskar å den andra, medan man ur barens grammofon får höra moderniserade kinesiska arrangemang av Schubert ("*Ave Maria*"), Beethoven ("*Freude schöne Götterfunken*"), Bach (Toccat och Fuga i d-moll) och Mozart (40-e symfonin) men även intimare musik med enbart violin och piano som Fibichs "Poem", Dvoraks "Humoresk" och Massenets "Meditation" och detta mitt i Shigatse, en avlägsen håla i Tibets torraste halvöken på 3900 meters höjd, som man bara kan nå längs tvättbrädsvägar med en enda fil utan vägräcken.

8.

I Gyangtse 100 kilometer sydost om Shigatse fick vi problem när vi besteg fortet. Det ligger på en 75 meter hög klippa som på sina ställen stupar lodrätt ner mot staden, och man kan klättra ända upp till toppen av fortet längs branta trappor och stegar. Naturligtvis är detta ansträngande på 4000 meters höjd, och fler och fler i gruppen blev efter, pustande och flåsande och fastnande i skuggan i skydd för den brännheta solen. Ljuset är så hårt och bländande i Tibet, att det är en plåga att vistas utomhus före solnedgången utan mörka glasögon, och ljuset är egendomligt nog som mest plågsamt strax före solnedgången, när det drabbar en vågrätt i stället för lodrätt och det är omöjligt att undvika det. Vi får inte glömma, att dessa delar av centrala Tibet ligger på samma breddgrad som Kairo, Marrakesh, Kanarieöarna och New Orleans men 4000 meter högre upp, så att det kommer betydligt närmare solen.

Det är sällan man träffar på en stad som domineras så totalt av en enda byggnad, som Gyangtse domineras av sitt makalösa fort från 1440. Denna klippa med det spetsiga fortet som kröner den ger hela staden en mycket dramatisk prägel, som nästan verkar spansk genom dessutom de bergiga omgivningarna med både flod och grönskande slätter därtill. Engelsmännen kom så långt som till Gyangtse 1904, men fortet blev så svårt för dem att inta att de sedan inte fortsatte mycket längre in i landet och lät det förbli självständigt. Man kan beklaga detta, då ett brittiskt mandat i Tibet troligen både hade lett till ett undvikande av såväl kinesisk invasion och folkutrotning som kulturrevolution och till en mycket tidigare självständighet (än vad kineserna kommer att vara villiga till) med både bibehållet och oxfordiserat utbildningsväsen.

För övrigt infann sig de vanliga tibetanska symptomen även i Gyangtse, landets fjärde stad efter Lhasa, Shigatse och Chamdo. Det stora befästa klostret Palkor Choide med den 32 meter höga stupan Kumbum hade haft nio klosterbyggnader och 3000 munkar. Kineserna totalförstörde sju av de nio klosterbyggnaderna i kulturrevolutionen och bibehöll de övriga två bara emedan de erbjöd inkvarteringsmöjligheter för den kinesiska armén, "folkets befrielsearmé", men naturligtvis rensades dessa byggnader invändigt från många oersättliga religiösa konstverk. I synnerhet statyer har kineserna i allmänhet slagit sönder eller bortfört till Peking medan alla konstverk i metall, trä och textilier i allmänhet sålts på den internationella antikvitetsmarknaden i Hongkong för att skaffa Kina hårdvaluta.

Även det betydande nunneklostret högre upp för berget hade förstörts, och de återstående nunnorna hade sökt sin tillflykt till ett mindre kloster närmare Palkor Choide. De ville visa begravningsplatsen åt oss, men det visade sig att kinesisk militär befann sig vid denna. Nunnorna vågade därför inte riskera repressalier från de kinesiska myndigheterna med att för västerlänningar visa sina martyrs gravar.

Nu fanns det i alla fall 500 munkar i klostret Palkor Choide. Det var även glädjande att konstatera att staden var mycket mer tibetansk än kinesisk. De kinesiska kvarteren var tämligen få och instängda, medan man nästan bara såg tibetaner överallt. När Dalai Lama rest till Indien, vilket han gjort många gånger, tog han i allmänhet vägen över Gyangtse för att därifrån fortsätta längs vägen mot Sikkim och Darjeeling, den historiska handelsvägen mellan Tibet och Indien, som kineserna sedan har stängt, liksom alla andra vägar och pass mellan Tibet och Indien. Söderifrån kan man numera bara komma in i Tibet via Nepal och då nästan bara via Kodarivägen från Kathmandu, men det finns även andra mer hemliga pass, som ingen normal västerlänning väljer att ta och som därför är så gott som obevakade.

9.

Vi återvände från Gyangtse till Lhasa via Den Turkosfärgade Sjön eller Yamdrog Tso, snarare ett system av sjöar, halvöar och öar än någon enhetlig sjö. Den är en av de fyra heliga sjöarna, och de andra är då Nam Tso i norr, som vi kommer att tälta vid, Mapam Yumtso vid det heliga obestigliga berget Kailas i västra Tibet och en för mig okänd sjö i Indien, kanske Tso Morari i Kashmir. Vissa räknar också den stora sjön Koko Nor i nordöstra Tibet som en av de fyra heliga. Vi skulle ha besökt ett kloster vid denna otroligt vackert färgade turkossjö, det vackert belägna klostret Samding på en av halvöarna, men klostret låg i ruiner och var tomt, sedan dess abedissa hjärntvättats av kineserna och nu bodde som vanlig sekulär kvinna i Lhasa, och vägen dit var ofarbar. Mao Zedong förbjöd 1966 all religiös verksamhet i hela Kina och då även i det ockuperade Tibet; då förstördes de 6246 klostren, och alla munkor och nunnor drevs ut ifrån dem av vilka 400,000 mördades på ett eller annat sätt, varefter klosterruinerna fick stå tomma och övergivna och förstörda ända fram till 1979 tre år efter Maos äntliga död. Då först började munkarna återuppta det religiösa arbetet, och många förstörda kloster väcktes till nytt liv. Samding väntar dock fortfarande på sin återuppriktelse.

Kineserna ville även använda denna heliga sjös vatten för ett vätekraftverk, som då skulle leda vatten genom berget för att se om där fanns guld eller uran. Panchen Lama lyckades bromsa detta företag, men efter Panchen Lamas bortgång genomfördes det. Sedan har dess har sjöns nivå sjunkit betydligt, ty den har ett mycket begränsat naturligt utlopp. Dess vackra turkosfärger anses bero av dess rikliga halt av mineraler, då den egentligen är en saltsjö men en otroligt djup sådan. Vad kineserna hittat genom att genomspola berget med den heliga sjös vatten förmäler ännu inte historien.

Därmed var vår rundresa i södra Tibet på nästan 100 mil avslutad. De högsta passen var på 5000 och 4800 meter, och de högsta bergen vi såg var på 7200 meter. Men många blev sjuka på kuppen. En dam kom hem till Lhasa halvdöd med både feber, diarré och kräkningar, båda barnen har drabbats av antingen kräkningar eller höjdsjuka, och även de stöddigaste har fått vika sig för egna magbesvär. Själv mår jag inte heller särskilt bra, även om jag mår bättre än vissa andra; men nu är det dags att inleda de första rapporterna från Johannes konferens:

Lördag 10.7. Jag träffade Johannes i kväll utanför Jokhang klockan 20.20. Han var glad åt att se mig och på gott humör. Vi gick omkring där bland prostrerarna och pelarna medan vi diskuterade varandras situationer, och han gav mig flera nya artiklar för min tidning. Den intressantaste var väl hans svar till vår gemensamma vän Mikael Rosén, vars senaste nummer av "*Adoremus*" jag hade tagit med mig från Sverige för att visa honom herr Roséns senaste tendenser och hans användning av gamla påvars omänskliga fördomar mot judendomen för att uttrycka sin egen antisemitism. Johannes svarar alltid gärna på sådant, och det hade glatt honom att få skriva artikeln. Som vanligt måste jag återlämna den till honom när jag skrivit av den.

Till slut fastnade vi sittande på ett av de efter dagens affärer varulösa torgstånden utanför templet medan några prostrerande tibetanskor anförtrodde oss sina persedlar att vakta medan de prostrerade sig. Vi kom nu in på frågan om morgondagen och kom fram till att det skulle kunna gå att inleda de riktiga överläggningarna. Tibetanen, indiern, muslimen från Kashgar, muslimen från Iran, mongolen, manchuriern och kinesen var alla tillgängliga och var ivriga att få se mig, Johannes "bror" från Norden. Emellertid är situationen känslig, och vi måste ständigt vara vaksamma på vad som händer och rör sig omkring oss när det gäller människor, fastän det skulle kunna gå att få ett eget kapell för oss själva som publiken inte skulle kunna komma in i, men möjligheten av sådana störningar kan inte uteslutas helt. Exempelvis måste vi ge intresserade munkar tillträde, men vårt enda språk kommer att vara engelska, som alla buddhisterna och muslimerna kan. I värsta fall kan de översätta för varandra. Vi är alltså fem buddhister, två muslimer och två kristna, om man kan kalla mig och Johannes för sådana. Även Kim, indiern, är tämligen ekumenisk och europeisk. De är intressant att både de kristna och muslimerna för sig är i minoritet medan buddhisterna ändå inte är i majoritet då Kim som neutral världsmedborgare kan vara tungan på vågen i diskussionerna.

När vi bestämt tid och mötesplats skildes vi genast, det vill säga, han lämnade mig för att vika in till sina buddhistiska vänner medan jag satt kvar och funderade över det hela. Jag hade bara suttit där i fem minuter när reseledarna från skolföreningen i sin tur kom till Jokhang för att försvinna in i templet på *sina* privata konferenser. De såg mig inte. Hade de sett Johannes måste de ha tagit honom för en vanlig khampa, ty så såg han ut i sin förträffliga förklädnad med sitt långa hår helt svartfärgat och flätat under den stora breda hatten. Jag lät dem vara i fred och gick. Klockan var omkring nio.

Det oväntade och dramatiska skeendet den 11.7 måste vi tyvärr på grund av utrymmesbrist vänta med till nästa nummer.

Den sista sidan ägnar vi åt en gammal klassiker, broder Westerbergs replik till Mikael Rosén från hösten 1991 beträffande en artikel med rubriken "Reinkarnation - en modern villolära". Han skrev den medan han ännu var i Sverige (för sista gången hittills.) Artikeln blev väl emottagen av Mikael Rosén och trycktes i "*Adoremus in Aeternum*" nr 9-10, 5.10.1991.

Om reinkarnation

I nummer 7-8 av "*Adoremus in aeternum*" i år förekom en intressant artikel om reinkarnation i vilken detta sätt att tänka å det bestämdaste avrådes ifrån då det måste leda till ansvarslöshet.

Naturligtvis är reinkarnationstankens ansvarsbefriande konsekvenser betänkliga, men dessa beror inte på reinkarnationstanken i sig utan på tanklösa västerlänningars och främst då amerikaners sätt att använda sig av den.

Som väl bevandrad under långa resor till fots framför allt i Indien men även i Tibet vågar jag vara förmäten nog att våga mig påstå veta vad jag talar om. Reinkarnationstanken omfattas av samtliga hinduister och buddhister, vilket innebär majoriteten av hela befolkningen i Asien öster om Pakistan. Är det möjligt att en så stor del av världens befolkning skulle ha haft fullkomligt fel i alla avseenden och det under en längre tidsrymd än kristendomens historia?

Det centrala i reinkarnationstanken är icke ansvarslöshet utan tvärtom förlikning med sitt ansvar och gottgörelse av vad man förbrutit mot sitt ansvar. Alla buddhister tar för givet, att allt ont som man begått under tidigare livstider är det på ens ansvar att försona under närvarande livstid fastän man inte ens minns vad man eventuellt begått. Detta verkar ju absurt, men tankesättet är inte helt ologiskt. Reinkarnationstanken innebär också ett totalt accepterande av Ödet som en allsmäktig försyn som alltid är rättvis. Härav kommer den uppfattningen, att om man drabbas av hemsökelse under innevarande livstid och man inte förtjänat dessa hemsökelse, så måste det bero på att man begått fasansfulla brott i en tidigare existens, som man nu undermedvetet påminns om och måste försona. Det rättvisa ligger i tanken, att vad ont man än gör, så hämnar det sig alltid, om inte i detta liv så i nästa, och slipper man aldrig dess konsekvenser förrän man sonat det. Detta är vad som kallas Karma eller Ödet.

Även Konstantin den Store, den förste kristne romerske kejsaren, hade alltid en gammal hednatro på "Ödet" kvar i allt sitt fromhetsnit, och reinkarnationstanken, som lanserats redan av Pythagoras 500 år före Kristus, var en viktig faktor i Antikens kulturella värld så länge toleransen lät den vara kvar. Emellertid var det kejsar Justinianus den store, (han med Theodora,) som på 500-talet av politiska skäl beslöt att utesluta denna tankegång ur kristendomen. Vid en synod år 553 ledd av en viss Mennas beslöts det i hela världskristenhetens namn (alltså statskyrkans) att alla som trodde på själavandring skulle vara fördömda. Det var samme kejsare som stängde filosofskolan i Athen och därmed satte sista spiken i gravkistan för den klassiska Antikens kulturliv. Samme kejsare lät även bannlysa kyrkofadern Origenes skrifter, då denne visat tolerans mot den klassiska Antikens kulturvärderingar. Följden av alla dessa åtgärder från kejsarens sida i riktning mot en allt snävare intolerans blev, att vägen jämnades för Muhammed och dennes efterföljares extrema fanatism och yttersta intolerans, som ödelade en fram till dess enad kulturvärld för minst tusen år framåt.

Bevare oss för sådana som förbjuder människan att tro vad människan vill.

Johannes B. Westerberg,
grekisk-ortodox teolog,
augusti 1991.